

Ekonomski fakultet

UNIVERZITET U BEOGRADU

KRETANJE SIVE EKONOMIJE U SRBIJI: 2012-2017.

Saša Randelović, *Ekonomski fakultet Univerziteta u Beogradu*

Milojko Arsić, *Ekonomski fakultet Univerziteta u Beogradu*

Nikola Altiparmakov, *Fiskalni savet*

AmCham konferencija: „Nelegalna trgovina i siva ekonomija – međunarodna i lokalna perspektiva“

Beograd, 20. jun 2018, Crowne Plaza

Teme

- Kako se kretala siva ekonomija u Srbiji od 2012. do 2017. i koje su glavne determinante te dinamike?
- Analiza dinamike sive ekonomije i efikasnosti naplate osnovnih poreskih oblika
- Zaključci i preporuke

Siva ekonomija u Srbiji: od 2012. do 2017.

- Siva ekonomija u Srbiji 2012 (Krstić & Schneider, 2015):
 - MIMIC metod: 30,1% BDP-a
 - HTC metod: 23,6% BDP-a
 - Anketa preduzeća i preduzetnika: 21% BDP-a
- Kakvi si efekti dosadašnjih politika na nivo sive ekonomije?
 - Anketa preduzeća i preduzetnika (NALED, 2018): 15,4% BDP
 - Siva ekonomija smanjena za 27% u prethodnih 5 godina?
 - Siva ekonomija u Srbiji u 2017. ispod proseka CIE, tj. na nivou EU proseka?
 - Ostvareni dodatni poreski prihodi od 2,1-3% BDP-a?
- Procena dinamike sive ekonomije na osnovu makrofiskalnih podataka
 - Poređenje dinamike poreskih prihoda i dinamike poreskih osnovica i stopa

Dinamika poreskih prihoda: 2012-2017.

Dinamika poreskih prihoda od 2012. do 2017. (% BDP-a)					
	Poreski prihodi	PDV	Akcize	Porez na zarade i doprinosi	Porez na dobit
2012	36,1	10,3	5,1	15,9	1,5
2013	35,3	9,8	5,3	15,6	1,6
2014	36,8	10,5	5,4	15,8	1,9
2015	36,2	10,3	5,8	15,2	1,5
2016	37,2	10,6	6,2	15,0	1,9
2017	38,5	10,7	6,3	15,5	2,5
Δ2012-2015	0,1	0,0	0,8	-0,7	0,0
Δ2016-2017	2,3	0,4	0,4	0,3	1,0
Δ2012-2017	2,4	0,5	1,2	-0,5	1,0

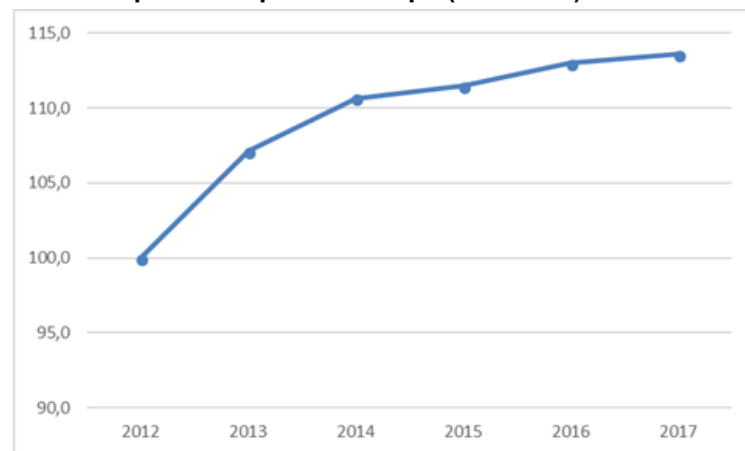
Stope realnog rasta poreskih prihoda (u %)					
	<i>Poreski prihodi</i>	PDV	Akcize	Porez na zarade i doprinosi	Porez na dobit
2012-2015	1,6	1,6	16,8	-3,5	2,6
2016-2017	12,5	10,5	13,8	7,7	71,0
2012-2017	14,3	12,2	33,0	3,9	75,5

Dinamika poreskih stopa: 2012-2017.

- Od 2012. do 2017. došlo je do povećanja većeg broja poreskih stopa:
 - Opšta stopa PDV povećana sa 18% na 20%, u Q4 2012;
 - Snižena stopa PDV povećana sa 8% na 10% od 2014;
 - Stopa poreza na dobit od 2013. godine sa 10% na 15%;
 - Ukidanje investicionog poreskog kredita kod poreza na dobit od 2014. godine;
 - Uvođenje akcize na struju po stopi od 7,5% od avgusta 2015;
 - Postepeno povećanje akciza na cigarete u skladu sa dogovorenim kalendarom.
- Prosečna poreska stopa porasla za 13,6%
- BDP realno porastao za 6,4%

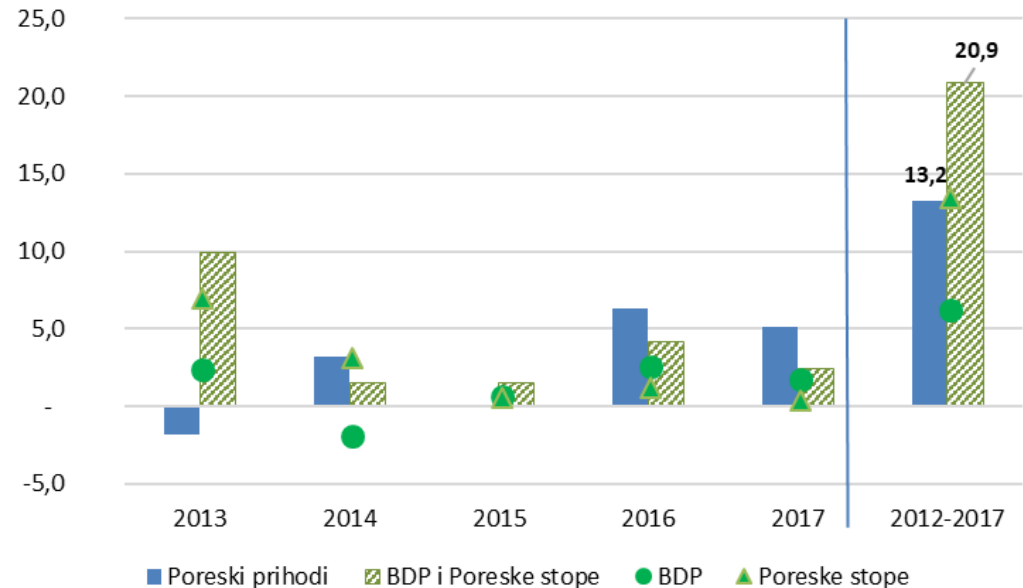
Dinamika prosečne poreske stope (2012=100)

Procena kretanja sive ekonomije

- Od 2012. do 2017, rast poreskih prihoda je bio za 6,4% manji od kumulativnog rasta BDP i poreske stope
 - Deo formalizacije sadržan u BDP i greška merenja
- Procenjuje se da je siva ekonomija u 2017. približno na nivou iz 2012.
 - Dva potperioda: 2013-2014. i 2015-2017.

Dinamika poreskih prihoda, BDP-a i poreskih stopa

Determinante kretanja sive ekonomije

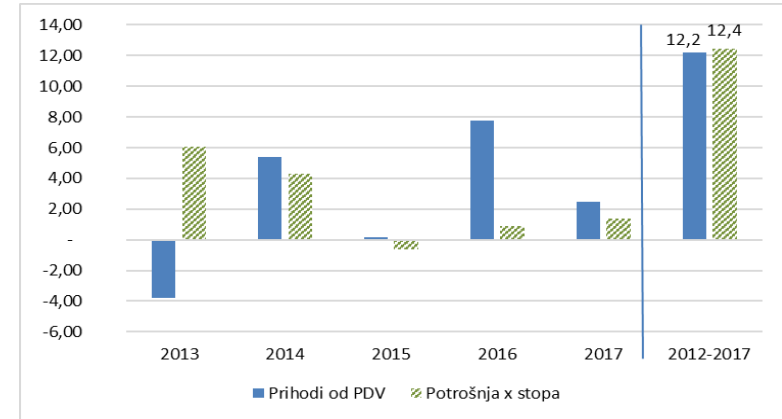
- Siva ekonomija od 2012. do 2014. raste:
 - Povećana tolerancija na sivu ekonomiju
 - Tranziciono usporavanje funkcionisanja institucija (primer: PU)
 - Strategija naplate poreza se zasnivala na podsticanju dobrovoljnog plaćanja
 - Poreske amnestije
 - Povećanja poreskih stopa
- Od 2015. dolazi do napretka u suzbijanju sive ekonomije:
 - Reforma kaznene politike
 - Unapređenje koordinacije inspekcijskih službi
 - Efikasnija organizacija rada Poreske uprave
 - Unapređenje uslova poslovanja (Zakon o radu i sl.)

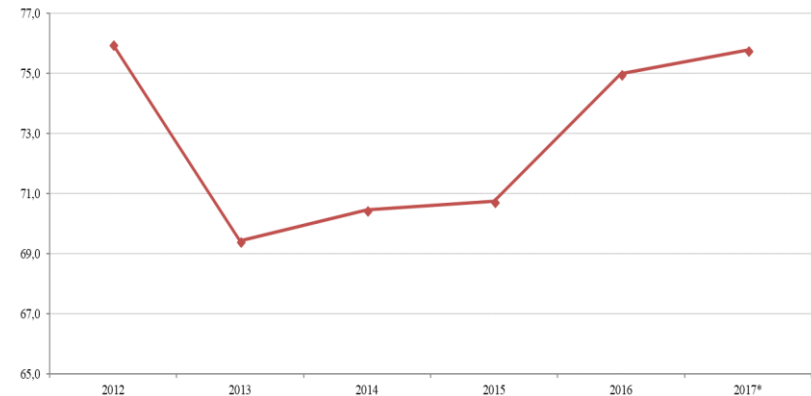
Efikasnost naplate PDV-a

- Stope PDV-a osetno povećane (za 14,3%), dok su državna i lična potrošnja opali
- Kumulativni rast poreskih stopa i potrošnje od 2012. do 2017. tek nešto veći od realnog rasta PDV
- C-efikasnost na kraju 2017. približna nivou iz 2012.
- Napredak ostvaren od 2015. tek eliminisao pogoršanje u 2013. i 2014.

Dinamika prihoda od PDV, potrošnje i poreskih stopa

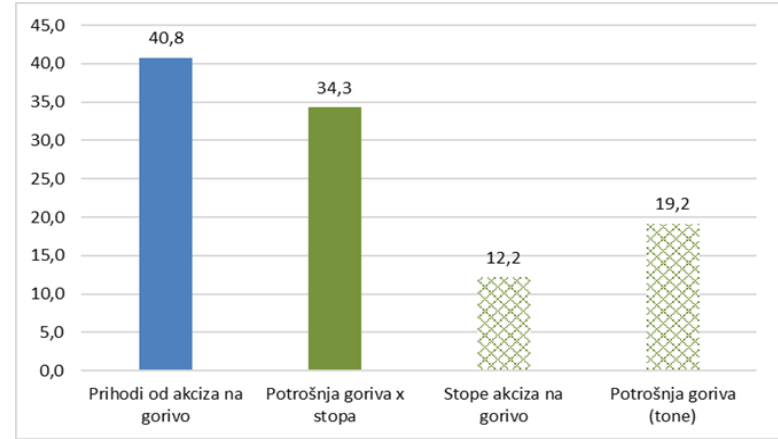
Koeficijent C-efikasnosti

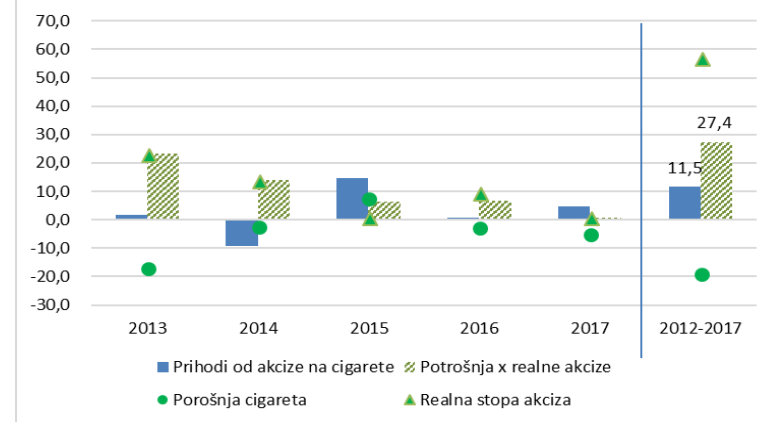
Efikasnost naplate akciza

- Siva ekonomija u prometu naftnih derivata osetno smanjena u odnosu na 2012.
- Siva ekonomija u prometu cigareta skočila u 2013. i 2014, delimično smanjena u periodu 2015-2017.
 - U 2017. je još uvek veća nego 2012.

Dinamika prihoda od akciza, potrošnje goriva i poreskih stopa

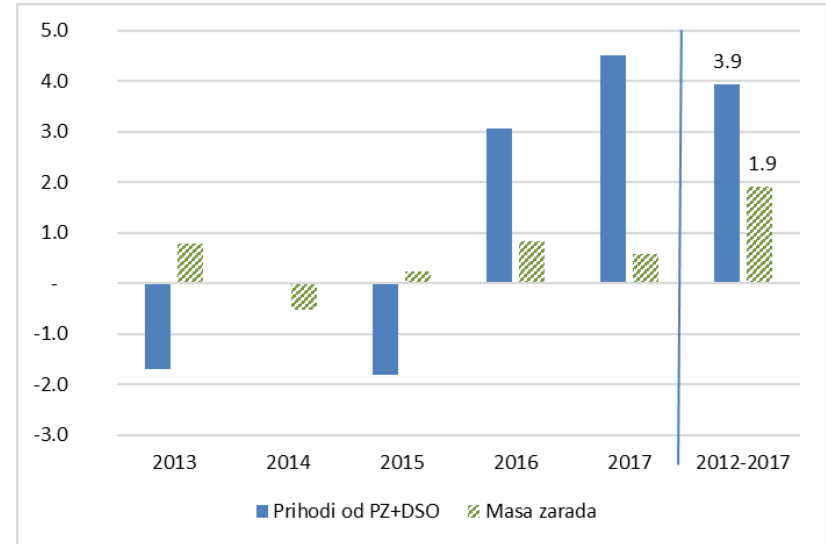
Dinamika prihoda od akciza, potrošnje cigareta i stopa

Efikasnost naplate direktnih poreza

- Kumulativni rast mase zarada od 2012. do 2017. približan rastu poreskih prihoda
 - Ukupno fiskalno opterećenje nepromenjeno
- Siva ekonomija u domenu rada i zarada u 2017. približna nivou u 2012.
 - Dva potperioda: 2012-2015. i 2016-2017.
- Rast prihoda od poreza na dobit znatno sporiji od rasta poreskih stopa

Dinamika prihoda od PDG i DSO, mase zarada i poreskih stopa

Zaključak i preporuke

- U 2017. siva ekonomija u Srbiji je približno na nivou iz 2012.
 - Rast sive ekonomije u 2013. i 2014, a od 2015. se beleži napredak
 - Siva ekonomija kod PDV i poreza i doprinosa na zarade približno stagnirala, u domenu akciza na cigarete povećana, a u domenu akciza na naftne derivate smanjena
- Veliki prostor za dalji napredak u suzbijanju sive ekonomije:
 - Temeljna reforma Poreske uprave
 - Jačanje samostalnosti Poreske uprave
 - Jačanje vladavine prava i efikasnosti sudstva (unapređenje kapaciteta Upravnih sudova za poreske slučajeve)
 - Obavezivanje države na prekid prakse poreskih amnestija (Zakon o budžetskom sistemu)
 - Unapređenje dostupnosti i kvaliteta javnih dobara i usluga, i dr.

HVALA!

Ceo tekst će biti dostupan na:

www.fren.org.rs/qm

Kontakt:

randjelovic@ekof.bg.ac.rs

